

Spis rzeczy

Rozdział 1: Teoria i krytyka dojrzałego odrodzenia we Włoszech

Cristoforo Landino <i>Komentarz do „[Boskiej] Komedii”</i>	
<i>Danteo Alighieri</i>	9
Luca Pacioli <i>Boska proporcja</i>	11
Pomponius Gauricus <i>O rzeźbie</i>	13
Rafael Santi <i>List do hrabiego Baldassare Castiglione</i>	18
Anonim z kręgu Bramantego, Rafaela i Castigliona <i>[Raport przesłany papieżowi Leonowi X o zabytkach starożytnego Rzymu]</i>	20
Baldassare Castiglione <i>Dworzanin</i>	27

Rozdział 2: Myśl o sztuce w Europie Północnej

Albrecht Dürer <i>Projekty i szkice do ogólnego traktatu o malarstwie</i>	39
<i>Pouczenie o mierzeniu cyrklem i linią</i>	44
<i>Cztery księgi o proporcjach ludzkich</i>	47
<i>List do Willibalda Pirckheimera z Wenecji (1)</i>	60
<i>List do Willibalda Pirckheimera z Wenecji (2)</i>	61
<i>List do Jakuba Hellera we Frankfurcie, z Norymbergi 24 sierpnia 1508</i>	62
<i>Dziennik podróży do Niderlandów</i>	63
<i>Erazm z Rotterdamu Dialog o właściwej wymowie języka łacińskiego i greckiego</i>	71
<i>Joachim Camerarius Przedmowa w łacińskim przekładzie Albrechta Dürera „Czterech ksiąg o proporcjach ludzkich”</i>	73
<i>Lambert Lombard List do Giorgia Vasarięgo</i>	75

Rozdział 3: Zagadnienia sztuki w pismach reformatorów w Europie Północnej (oprac. Sergiusz Michalski)

Andreas Karlstadt <i>O zniesieniu obrazów</i>	82
<i>O tym, czy należy postępować opieszale i nie czynić zgorzenia słabym w sprawach, które dotyczą woli Bożej</i>	84
Marcin Luter <i>Osiem kazań Marcina Lutera przez niego wygłoszonych w Wittenberdze w post, 1522</i>	86
Jan Kalwin <i>Zasady Religii Chrześcijańskiej</i>	92

Rozdział 4: Spory o pierwszeństwo sztuk we Włoszech

Benedetto Varchi <i>Wykład, w którym rozważa się o pierwszeństwie sztuk i o tym, która z nich jest szlachetniejsza, rzeźba czy malarstwo, wygłoszony publicznie w Akademii Florenckiej w trzecią niedzielę postu roku 1546</i>	97
Agnolo Bronzino <i>List do Benedetta Varchi</i>	107
Jacopo Carrucci da Pontormo <i>List do Benedetta Varchi</i>	111
Michał Anioł Buonarroti <i>List do Benedetta Varchi</i>	114

Rozdział 5: W kręgu Michała Anioła

Michał Anioł Buonarroti <i>Poezje</i>	117
Pietro Aretino <i>Do boskiego Michelangelo</i>	124
Michał Anioł <i>Do pana Pietra Aretino w Wenecji</i>	127
Pietro Aretino <i>Do Michała Anioła Buonarroti</i>	127
Ascanio Condivi <i>Żywot Michała Anioła</i>	130
Francisco de Hollanda <i>O malarstwie starożytnym</i>	134

Rozdział 6: Włoska teoria sztuk plastycznych w połowie XIX wieku

Paolo Pino <i>Dialog o malarstwie</i>	151
Lodovico Dolce <i>Dialog o malarstwie zatytułowany „Aretino”</i>	154
Giovanni Andrea Gilio da Fabriano <i>Dialog dotyczący błędów i niewłaściwości, jakie popełniają malarze przedstawiający historie</i>	172
Vincenzio Danti <i>Traktat o doskonałych proporcjach</i>	177

Benvenuto Cellini *O sztuce rysunku* 188

Rozdział 7: Włoska teoria architektury w połowie XVI wieku

Sebastiano Serlio *Traktat o architekturze* 191

Jacomo Barozzi da Vignola *Zasada pięciu porządków architektury* 204

Andrea Palladio *Cztery księgi o architekturze* 210

Rozdział 8: Historiografia Giorgio Vasariego

Giorgio Vasari *Żywoty najznakomitszych malarzy, rzeźbiarzy i architektów...* 239

[Jan van Eyck] *Żywoł Antonella da Messina* 269

Żywoł Lionarda da Vinci, malarza i rzeźbiarza florenckiego 278

Rozdział 9: Dokumenty mówiące o życiu artystów i stosunku do sztuki

Jacopo Carrucci da Pontormo *Dziennik prowadzony, gdy malował chór w San Lorenzo* 299

Joachim du Bellay *Starożytności Rzymu* 301

Benvenuto Cellini *Żywoł własny* 302

Rozdział 10: Sztuka i kontrreformacja

Postanowienia Soboru Trydenckiego 313

Przesłuchanie Paolo Veronese 316

Św. Karol Boromeusz *Pouczenia o budowie i wyposażeniu kościoła* 321

Joannes Molanus *O historii świętych obrazów i wyobrażeń, aby były właściwie używane, a przeciw nadużyciom, cztery księgi* 326

Bartolomeo Ammannati *List do członków Akademii rysunku* 327

Gabriele Paleotti *Rozprawa o obrazach świętych i świeckich...* 331

Antonio Possevino *Traktat o poezji i malarstwie...* 341

Uchwała Synodu Krakowskiego o malarstwie sakralnym 345

Rozdział 11: Akademie i późny manieryzm

<i>Raffaele Borghini Il Riposo, w którym mowa jest o malarstwie i rzeźbie, o najznakomitszych malarzach i rzeźbiarzach i o ich najśłynniejszych dziełach się wspomina oraz poucza się o najważniejszych rzeczach, jakie do sztuk tych przynależą</i>	349
<i>Gian Paolo Lomazzo Traktat o malarstwie</i>	355
<i>Idea świętyńi malarstwa</i>	370
<i>Romano Alberti Początek i rozwój Akademii rysunku, malarzy, rzeźbiarzy i architektów w Rzymie, gdzie zawarte są liczne bardzo użyteczne wykłady, wygłoszone pod zarządem znakomitego Pana Kawalera Federico Zuccari i zebrane przez...</i>	375
<i>Federico Zuccari List do Księżąt i Panów miłośników rysunku, malarstwa, rzeźby i architektury, napisany przez Kawalera...</i>	380
<i>Idea malarzy, rzeźbiarzy i architektów</i>	382
Przypisy	399
Bibliografia	xxx